

N:o 102.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående
anordningar för eldens ledning å pansarfartygen; gifven
Stockholms slott den 8 mars 1907.*

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

att medgifva *dels* att af det utaf 1906 års Riksdag beviljade anslag å 208,000 kronor för anskaffning af orderapparater och afståndsmätare, däraf för innevarande år anvisats å extra stat 104,000 kronor och för år 1908 begärts anvisande å extra stat af likaledes 104,000 kronor, må bestridas kostnaderna för anordnande af ytterligare försök med dylika instrument, *dels* att återstoden af anslaget må, efter Kungl. Maj:ts bepröfvande, användas till anskaffande och anordnande af orderapparater och afståndsmätare af den konstruktion, som vid de sålunda anställda försöken visat sig vara ändamålsenligast.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom.

GUSTAF.

W. Dyrssen.

*Utdrag af protokollet öfver sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott den 8 mars 1907.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,
ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
DYRSEN,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
JUHLIN,
SWARTZ.

Departementschefen, statsrådet Dyrssen yttrade:

Sedan under flera år pågått försök med orderapparater för artillerieldens ledning å 1:a klass pansarbåtar och af de från 1904 års eskaderöfningar inkomna rapporterna härom framgått, att den å pansarbåten Göta installerade apparaten uppfyllde de fordringar, som ställdes på en lämplig apparat, gjorde marinförvaltningen i sin underdåniga skrifvelse angående utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel för år 1907 den 29 september 1905 framställning om äskande hos Riksdagen af medel för anskaffning af orderapparater af samma typ som Götas för nio pansarbåtar. Hvardera orderapparaten beräknades härvid betinga ett pris

af 12,000 kronor. I sammanhang därmed hemställde marinförvaltningen om äskande af medel för anskaffning af afståndsmätare af modern konstruktion för tio pansarbåtar efter ett pris af 10,000 kronor för afståndsmätare.

I enlighet med marinförvaltningens hemställan äskade Kungl. Maj:t af 1906 års Riksdag ett extra anslag af 208,000 kronor för anskaffning af orderapparater och afståndsmätare. Det begärda anslaget beviljades af Riksdagen, som däraf anvisade för år 1907 ett belopp af 104,000 kronor. Af innevarande års Riksdag har Kungl. Maj:t, likaledes på hemställan af marinförvaltningen, begärt anvisande af återstoden, 104,000 kronor, af det beviljade beloppet.

Emellertid har marinförvaltningen i underdånig skrifvelse den 22 nästlidne februari inkommit med framställning angående förändrad anordning för eldens ledning å pansarbåtarna.

Sedan nämligen högste befälhafvaren för 1905 års kusteskader på grund af föreskrift i den honom meddelade nådiga instruktion utsett en kommission för utredning beträffande de anordningar, som å stridsfartygen vore nödvändiga för en effektiv eldledning, och denna kommission afgifvit ett förslag till ändradt system för eldens ledning, enligt hvilket förslag densamma skulle utöfvas från en eldledningsmärs i stället för såsom förut från stridstornet, lät marinförvaltningen, på framställning af inspektören af flottans öfningar till sjöss, under 1906 års sommaröfningar anordna en dylik märs med provisoriskt uppställd orderapparat å pansarbåten Manligheten. Med anledning af de försök, som under dessa öfningar företogos med eldledningsanordningarna å nämnda pansarbåt, har högste befälhafvaren för 1906 års eskaderöfningar hemställt, att fortsatta försök skulle företagas med pansarbåtar, försedda med de mera utvecklade apparater, som betingades dels däraf att eldledningen skulle kunna ske antingen från märs eller från stridstorn, dels ock af de större fordringar, som ställts på apparaterna af den kommission, som under 1906 års öfningar utförde försöken å pansarbåten Manligheten. Uti detta förslag har äfven chefen för flottans stab instämt.

På grund af detta nya eldledningssystem och de ökade fordringar, man dessutom ställt på apparaterna, blefve dessa mer än dubbelt så dyra som de apparater, hvilka ansågos fullt fylla alla anspråk vid den tidpunkt, då marinförvaltningen gjorde framställning om medels äskande. Härtill komme att det nya systemet kräfde anordnandet af en särskild eldledningsmärs, hvilken droge en afsevärd kostnad, som måste hänföras till apparatens installering. Af uppgiorda kostnadsförslag för eldledningsanordningarnas utförande i enlighet härmed framginge, att för de nio pansarbåtar, som det ursprungliga förslaget omfattade, i stället

för 108,000 kronor erfordrades 273,650 kronor. Skulle därjämte pansarbåtarna Oscar II, Manligheten och Göta samt pansarkryssaren Fylgia, hvilka vore försedda med orderapparater enligt den ursprungliga planen, erhålla fullständigade anordningar såsom de öfriga, komme detta att kräfva en kostnad af 26,700 kronor för hvardera eller, om den på Oscar II och Fylgia belöpande delen kunde bestridas af nybyggnadsanslagen för dessa fartyg, en ytterligare ökning af 53,400 kronor.

Därjämte hade under sommaren 1906 anställda försök med afståndsmätare af den storlek, som afsågs i kostnadsberäkningen i den underdåniga skrifvelsen den 29 september 1905, visat, att det för mätande af de stora afstånd, på hvilka man enligt erfarenhet från det rysk-japanska kriget numera måste vara beredd att öppna artillerielden, vore erforderligt att hafva tillgång till ännu kraftigare instrument. Sedan dylika under sista tiden börjat blifva tillgängliga, vore det, enligt ämbetsverkets åsikt, önskligt att åtminstone halfva antalet afståndsmätare kunde anskaffas af denna större typ. Häraf skulle dock föranledas en kostnadsökning af 2,000 kronor för pansarbåt eller tillsammans 22,000 kronor för elfva fartyg, då Oscar II och Fylgia beräknades kunna erhålla sina afståndsmätare af nybyggnadsanslagen.

De ytterligare medel utöfver det extra anslaget till anskaffning af orderapparater och afståndsmätare, hvilka skulle erfordras för att förse fartygen med eldledningssanordningar enligt de af högste befälhafvaren för 1906 års kusteskader afgifna förslagen uppginge sålunda till:

för orderapparater jämte installation å nio pansarbåtar	165,650 kronor	
för komplettering af apparaterna å två pansarbåtar	53,400	»
samt för anskaffning af kraftigare afståndsmätare	22,000	»
	<hr/>	
	utgörande tillsammans	241,050 kronor.

Beträffande denna summa, yttrar ämbetsverket, vore det dock att märka dels att de 22,000 kronor, som erfordrades för att anskaffa en af de båda afståndsmätarna för fartyg af större typ, skulle inbesparas, om endast ett instrument afsåges för hvarje pansarbåt och ett reservinstrument för hvarje division, dels att komplettering af Götas apparater torde kunna uteslutas i ansende till detta fartygs ålder, dels ock att den senast föreslagna apparattypen ej kunde anses slutpröfvad och att ytterligare försök möjligen kunde leda till förenklingar, hvarigenom kostnaden eventuellt skulle kunna nedbringas.

För den händelse Kungl. Maj:t, i betraktande af att det föreslagna nya eldledningssättet ännu ej kunde anses vara tillräckligt ut-

experimenteradt, icke skulle pröfva lämpligt att nu hos Riksdagen äska ytterligare medel för ifrågavarande ändamål, utan finna erforderligt att, i enlighet med till chefen för sjöförvarsdepartementet från högste befälhafvaren för 1906 års kusteskader och från chefen för flottans stab ingifna förslag, hvaruti ämbetsverket förklarade sig instämma, låta verkställa ytterligare försök med de föreslagna anordningarna för det nya eldledningssystemet, torde det, enligt ämbetsverkets förmenande, vara lämpligt att samtidigt med en å ett fartyg fullständigt genomförd anläggning enligt senaste förslag, men utan telefon, äfven å ett annat fartyg pröfva en något reducerad apparat, uti hvilken en del af orderöfverföringen skulle verkställas medelst högljudande telefon, hvarigenom anläggningens kostnaden skulle kunna nedbringas med omkring 7,000 kronor.

Emellertid ansåge marinförvaltningen, att den nu ifrågasatta ökade utgiften för förevarande behof icke lämpligen kunde bestridas af de till marinförvaltningens förfogande ställda medel af ordinarie anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, samt att eljest några andra till ämbetsverkets förfogande stående medel än det af 1906 års riksdag beviljade anslag för anskaffning af orderapparater och afståndsmätare icke kunde tagas i anspråk för bestridande af kostnaderna för de ifrågasatta anläggningarna. Marinförvaltningen har därför hemställt, att dessa anläggningar måtte få bekostas af sistnämnda anslag, oaktadt de vore af betydligt mera omfattande och dyrbarare slag, än de ursprungligen afsedda anordningar, för hvilka anslaget varit beräknadt.

På sätt i protokollet öfver sjöförvarsärenden den 13 januari 1906 blifvit framhållet, är det för vår kusteskaders stridsvärde af allra största vikt såväl att eldens ledning å stridsfartygen sker med största möjliga precision, som ock att beskjutningen af fientliga fartyg kan med lyckligt resultat börja på så stora afstånd som möjligt. Då nu af de anställda försöken framgått, att mera utvecklade orderapparater och kraftigare afståndsmätare än som afsetts i framställningen till 1906 års riksdag äro önskvärda och då sådana instrument under sista tiden blifvit tillgängliga, synes det mig vara nödvändigt, att ytterligare försök med sålunda förbättrade eldledningsanordningar verkställas. Till bestridande af kostnaderna för dessa försök äro emellertid, såsom af marinförvaltningens skrifvelse inhämtas, några medel icke att tillgå. Jag anser fördenskull, att af Riksdagen bör utverkas medgifvande därtill, att dels kostnaderna för sålunda erforderliga försök må bestridas af ofvanberörda utaf Riksdagen beviljade anslag dels återstoden af anslaget må, efter Kungl. Maj:ts bepröfvande, användas till anskaffande och anordnande af orderapparater och afståndsmätare af den konstruktion, som vid de an-

Departement-
schefens
yttrande.

ställda försöken må hafva visat sig vara af bästa och ändamålsenligaste beskaffenhet. Uppenbart är, att vid nu upplysta förhållanden ytterligare medel utöfver det af Riksdagen beviljade anslaget komma att erfordras för fyllande af det ifrågavarande behovet, men anser jag anslag för ändamålet icke böra hos Riksdagen äskas innan försöken slutförts.

Jag hemställer alltså i underdånighet, att Kungl. Maj:ts tacktes föreslå Riksdagen

att medgifva *dels* att af det utaf 1906 års Riksdag beviljade anslag å 208,000 kronor för anskaffning af orderapparater och afståndsmätare, däraf för innevarande år anvisats å extra stat 104,000 kronor och för år 1908 begärts anvisande å extra stat af likaledes 104,000 kronor, må bestridas kostnaderna för anordnande af ytterligare försök med dylika instrument *dels* att återstoden af anslaget må, efter Kungl. Maj:ts bepröfvande, användas till anskaffande och anordnande af orderapparater och afståndsmätare af den konstruktion, som vid de sålunda anställda försöken visat sig vara ändamålsenligast.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnade, att proposition i ärendet skulle, af den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

J. Joachimsson.